

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

16 SEPTEMBRIE
2020

Stimați profesori, dragi elevi și părinți,

Începutul anului școlar este un moment de mare bucurie, de emoții și de speranțe. Deși acest an școlar este unul deosebit, cu incertitudini, temeri și provocări pentru toți cei implicați în procesul educațional, profesori, copii și părinți, deopotrivă, suntem convinși că doar printr-o mobilizare comună vom depăși cu succes această perioadă, ajungând să ne bucurăm cu toții de roadele eforturilor fiecăruia dintre noi. Le dorim elevilor sănătate și spor la învățătură, mult succes și un an școlar plin de reușite, cu rezultate cât mai bune. Cadrelor didactice le mulțumim pentru munca neobosită dusă în folosul copiilor noștri, pentru dăruirea cu care transmit cunoștințe, educă calități morale, însușă nădejde și încredere în forțele proprii ale elevilor, indiferent de dificultățile prin care trece țara noastră. Vă îndemnăm pe toți să respectați regulile impuse pentru asigurarea unui mediu de educație sănătos și optim. Fie ca noul an școlar să aducă personalului didactic, copiilor și părinților bucurii și împliniri!

Uniunea Ucrainenilor din România susține și va susține în continuare învățământul în limba ucraineană, prin organizarea de concursuri tematice pentru copii și tineret, prin coordonarea de consfătuiri ale cadrelor didactice pentru învățământul ucrainean din România, prin implicarea în organizarea și desfășurarea olimpiadei de limbă și literatură ucraineană, prin implementarea de proiecte privind modernizarea și dotarea grădinițelor și a școlilor, prin organizarea de competiții sportive și tabere pentru copii în România și în străinătate și prin sprijinirea elevilor ucraineni cu burse, echipamente și rechizite școlare.

Mult succes tuturor!

Conducerea UUR.

Nume cu renume literar

35 DE ANI DE LA MOARTEA LUI VASYL STUS (1938-1985)

În noaptea de 3 spre 4 septembrie 1985, în închisoarea de maximă securitate din Gulagul din Mordovia, unde a fost surghiunit pentru poziția sa antitotalitară, moare, în condiții suspecte, la doar 47 de ani, una dintre cele mai tragice personalități ale literaturii ucrainene contemporane, poetul și militantul pentru drepturile omului Vasyl Stus. Prin soarta sa tragică, Stus a devenit simbolul demnității umane și naționale, un continuator al tradiției iubirii de țară și al loialității față de identitatea sa națională. Cel mai important este faptul că vorbim despre un poet original la nivelul gândirii poetice contemporane, înclinat înspre aprofundarea filosofică, înspre manifestarea ermetică și autosuficientă a cuvântului poetic și, totodată, înspre sinteza izvoarelor ucrainene străvechi ale creației artistice cu limbajul poetic al secolului al XX-lea.

V. Stus s-a născut la 13 octombrie 1938 în satul Rahnivka, Regiunea Vinnyția, Ucraina, într-o familie de țărani. După absolvirea Institutului Pedagogic din Donețk, lucrează ca învățător și gazetar. În 1963, este admis la Institutul de literatură „Taras Șevcenko” din Kiev. Își publică primele creații poetice și articole critice despre tinerii scriitori în ziarul *Dnipro*. Vasyl Stus face parte din așa-numita generația șaizeciștilor, gruparea tinerilor intelectuali care își exprimau față de politica de deznăționalizare și anihilare a drepturilor omului dusă de regimul totalitar. Ca urmare a poziției sale de protest față de arestările operate în mediul intelectualității ucrainene din luna august a lui 1965, Stus este dat afară din Institut, acest moment marcând începutul unei perioade grele de supraviețuire: este nevoit să-și schimbe periodic locul de muncă, aflându-se permanent sub amenințarea demiterii. Situația de prigonit în care se afla avea repercusiuni și asupra activității sale literare, nereușind să-și publice mai nimic, în afară de câteva traduceri din Goethe și Federico García Lorca sub pseudonimul Vasyl Petryk. În afară de poezie, Stus scrie

masiv articole literar-critice (despre Bertolt Brecht, Heinrich Böll, Volodymyr Svidzynskyi, Pavlo Tycyna – „Fenomen doby” (Fenomenul epocii)). În anii '70, fără nicio speranță de a fi publicat, Stus pregătește, totuși, volumul de versuri cu titlul sugestiv, „Veselyi tynytar” (Cimitirul vesel), care reunește poezii impregnate de sentimentul iminenței calvarului pe care urma, în scurt timp, să-l trăiască.

În 1972, Stus împreună cu I. Svitlycyni, Ie. Sverstiuk, Ihor și Iaryna Kalynet precum și cu alți luptători pentru libertatea de gândire sunt arestați. „Procese ale anilor 1972-73 din Ucraina sunt procese împotriva gândirii umane, împotriva proce-

sului însuși al gândirii, procese împotriva umanismului, împotriva manifestării iubirii fiului față de poporul său” – scria Stus în 1975 într-o scrisoare publicistică, „la obvinuacii” (Eu condamn). Iar în 1976, adresându-se prezidiului Radei Supreme a U.R.S.S., explica astfel „infracțiunea” sa: „Eu m-am luptat pentru democratizare, iar acest lucru a fost interpretat ca o încercare de calomniere a sistemului sovietic, iubirea mea pentru poporul meu, îngrijorarea mea privind situația critică în care se afla cultura ucraineană au fost calificate drept naționalism, nerecunoașterea de către mine a practicii pe baza căreia au crescut stalinismul, berianismul¹ și alte fenomene asemănătoare erau catalogate drept calomniere vrăjmașă. Poeziile mele, articolele literar-critice, cererile oficiale adresate Comitetului Central al Partidului Comunist al Ucrainei, Uniunii Scriitorilor și altor instituții de stat erau percepute ca dovezi ale propagandei și agitației”.

Stus a fost condamnat la 5 ani de lagăr (în Mordovia) și 3 ani de surghiun (Kolyma). În 1979, se întoarce la Kiev, însă după numai 8 luni, este arestat a doua oară și condamnat la 15 ani: 10 ani de lagăr și 5 ani în surghiun. Ultimii ani petrecuți în lagărul de concentrare din regiunea Perm erau deosebit de grei: interzicerea vizitelor, presiunile continue din partea autorităților, bolile. Dar cel mai dureros a fost faptul că nu a putut trimite în afara grătilor niciun vers. Tot ceea ce scria era confiscat: „În 1976, în Mordovia, erau confiscate aproape 11 caiete de poezii ale lui V. Stus”, mărturisea un coleg de detenție al lui Stus, Razmik Markosian. Epuizat fizic și psihic, Stus moare întemnițat, în timpul grevei foamei. A fost îngropat, anonim, în cimitirul închisorii. La 19 noiembrie 1989, a fost reînhumat în Ucraina, în cimitirul martirilor, Baikove, din Kiev.

Mihaela HERBIL

(Continuare în pag. 3)

¹ Lavrenti P. Beria (1899-1953) – politician, ministrul afacerilor interne, însărcinat cu serviciile de securitate și represiune în regimul sovietic, unul dintre principalii responsabili ai epurărilor staliniste din deceniul al patrulea.

Sâmbătă, 22 august a.c., Președintele Ucrainei, Volodymyr Zelenski, a conferit Ordinul Național „Pentru Merit”, Clasa a III-a președintelui Uniunii Ucrainenilor din România, domnului Nicolae Miroslav Petrețchi, deputatul minorității ucrainene în Parlamentul României, cu prilejul aniversării a 29 de ani de la proclamarea Independenței Ucrainei. În document, se subliniază faptul că ordinul este conferit „pentru contribuția semnificativă la consolidarea prestigiului internațional al Ucrainei, la dezvoltarea cooperării interstatale și pentru implicarea în activități civice”.

Înalta distincție i-a fost înmănată președintelui UUR, Nicolae Miroslav Petrețchi, de către ministrul de externe al Ucrainei, Dmytro Kuleba, aflat într-o vizită de lucru în România, în cadrul întâlnirii cu reprezentanții comunității ucrainene, la data de 7 septembrie 2020, la sediul Ambasadei Ucrainei în România. La rândul său, președintele Nicolae Miroslav Petrețchi a prezentat activitatea Uniunii Ucrainenilor din România, precum și rolul acesteia în conservarea și dezvoltarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a comunității ucrainene din România.

Felicitări, domnule președinte, Nicolae Miroslav Petrețchi!

Ioan Chideșciuc, profesor de limba română și limba ucraineană, scriitor și publicist ucrainean, originar din același ținut pitoresc, bucovinean (din localitatea Negostina), ca Eusebie Fraseniu, Mihailo Voloșciuc, Vasyl Klem, Pavlo Șovcaliuc etc., absolut al Institutului Pedagogic din Suceava, și-a dedicat întreaga viață cuvântului. Penitei sale aparțin nenumărate lucrări publicistice dedicate diferitelor personalități ale literaturii și culturii ucrainene și române, dintre care amintim: „Vladimir Streinu – teoretician literar”, («Сидір Воробкевич – видатна постать буковинської культури» („Sydir Vorobkevyci – personalitate marcantă a culturii bucovinene”), «Степан Ткачук: слідами часу й долі» („Stepan Tkaciuk: pe urmele timpului și ale destinului”), «Сильвестр Яричевський – невтомний співець «мрії-надії» („Silvestru Iarycevskiy – cântăreț neobosit al «visului-speranță»”) etc; lui Taras Șevcenko îi dedică o serie de studii critice: («Живе, пророче слово Шевченка» („Cuvântul viu, profetic al lui Șevcenko”), «Краса людської душі в поезії Шевченка» („Frumusețea sufletului omenesc în poezia lui Șevcenko”), «Садок вишневий коло хати Тараса Шевченка – промінь світла в казематному темному царстві» („Livada de vișini de lângă casă a lui Taras Șevcenko – o rază de lumină în împărăția întunericii detenției”), «Тарас Шевченко – розп’ятий за слово, за правду та долю України (Поезія заслання» („Taras Șevcenko – răstignit pentru cuvântul, pentru adevărul și pentru soarta Ucrainei (Poezia exilului”)); volumul de povestiri «Клич висот» („Chemarea înălțimilor”).

Odată cu apariția în 2018 a volumului „Sub semnul iubirii...”, literatura ucrainenilor din România îmbracă haina iubirii și a frumosului.

Cartea însumează eseuri, recenzii, portrete ale numeroșilor scriitori, critici literari, poeți ucraineni realizate admirabil de domnul Ioan Chideșciuc. Ideea de bază a volumului, după cum mărturisește însuși autorul, este cultivarea frumosului divin și artistic. Pentru a putea simți și crea frumosul artistic este nevoie de perceperea și înțelegerea frumosului divin, aceste două noțiuni aflându-se într-o strânsă interdependență.

Ioan Chideșciuc „Sub semnul iubirii...” – la 75 de ani de la naștere –

Iar autorul acestei cărți, un creator de frumos prin excelență, posedă, fără doar și poate, această calitate, lucru confirmat în paginile volumului „Sub semnul iubirii...” structurat pe trei capitole (I. Întru credință, adevăr și iubire (Eseuri), II. Elogiul modelelor de lângă noi (Recenzii, reportaje), III. Alte aspecte istorico-literare și religioase (Portrete, reportaje)), încadrate de Prolog (*Nihil sine Deo / Nimic fără Dumnezeu. Credință – Limbă / Identitate – Mântuire*) și Epilog (*Cu dragoste la ferestre europene*), Argument (aparținând autorului) și Postfața semnată de domnul Mihai Hafia Traista.

Ioan HERBIL

(Continuare în pag. 4)

Taras Șevcenko: *NEOFIȚII* (II) Componenta epică a poemului

În afară de *Dedicație* și *Prolog*, textul poemului poetului ucrainean cuprinde 14 părți, notate cu cifre romane, părți în succesiunea cărora se derulează alternativ componenta epică a operei și cea lirico-meditativă, filosofică, prin mesajul ei metatextual.

Prima componentă are ca fundal spațiul istoric al Romei antice, în perioada ei de decădere etico-morală din primul secol al erei noastre – *accentul fiind pus pe acea prigoană asupra primilor creștini* –, iar cea de-a doua este orientată înspre spațiul celest al aceleiași dimensiuni temporale, în care se naște, conform mitului biblic, lumina salvării etico-morale a omului/omenirii – Adevărul/Iubirea întrupat în Iisus Hristos.

Personajul Alkid, imaginea neofitului acestei noi *re-ligio*, este inspirat din alegoria filosofului grec Prodikos (sec. V-IV î.e.n.), povestită de Xenofon, despre legendarul erou Hercule, numit și Alkid, care întâlnește, la o răscruce de drumuri, două femei, pe Edonida – întruchipare a amoralității și pe Ariteia – întruchipare a purității morale, și, după multe ezitări, o alege pe cea de-a doua. Ca și curiozitate, alegoria l-a inspirat și pe compozitorul de origine ucraineană Dmytro S. Bortianskyi (1751-1825) care a compus opera „Alkid”, pentru care poetul italian Pietro Metastasio a scris libretul, opera fiind pusă în scenă la Veneția în 1778.

Întors din „catacombele” surghiunului cu sănătatea subrezită, dar pătruns profund de lumina tainică a Sfintei Scripturi, revelată prin citirea ei în condiții de cumplită suferință, Șevcenko, aidoma neofitului, conștientizează biruința Adevărului asupra hidrei țariste, *a cuvântului drept pus de strajă poporului său*, observă efectul ruinător ireversibil al fari-seismului politic și al amoralității sociale a sistemului imperial autocrat, îi prezice alegoric aceeași soartă cu a Romei lui Nero, dar faptul că el, sistemul, nu înțelege acest teribil curs al istoriei omenirii, îi provoacă un râs lăuntric nestăpânit, trădat doar de alegoria sa corozivă și neiertătoare, sesizabilă chiar din primele versuri: „Nu în ținutul nostru, drag Celui-de-Sus, / Nici sub țări sau sub hatmani, / Ci-n idolatrul tărâm roman / Această fărdelege s-a produs. / Sub Decius-împărat, se pare? / Sau Nero gospodarul? / Să zic în stare nu-s. / Fie sub Nero. / Rusia / Pe-atunci în lume nu era / Când în Italia creștea / O fetișcană.”

Subiectul curge simplu, firesc, ca viața însăși: O mamă își crește preafrumoasa fată, îi caută pețitori și o mărită. Curând fetei „un fiu în viață i-a venit”. După obiceiul locului și al timpului „A implorat / Al Capitoliului sinclit / Să-i fie fiul preamărit / De idolii sanctificați. Arde / Mereu în curte la penați / Sacrul foc. Ferice-i mama: / Îi crește fiul ca Alkid, / Crește; curtat e de hetere/ Ce lângă idolul Venerei/ Candelă aprind.”

Partea a doua schimbă dimensiunea spațiului terestru în cel celest și pune în lumină reversul lumii binare în care existăm: „Tocmai atunci o stea s-a ivit/ În Bethleem. Al cuvântului Adevăr, / Sfânt Adevăr și Iubire / E steaua ce-a răsărit!”

Răstignit, dar înviat „Cuvântul-Adevăr au semănat/ Printre cei mulți și înrobiți/ Apostolii cei sfinți.”

Părțile a treia și a patra dezvoltă conflictul dintre cele două perspective- concepte: Adevăr / Iubire sau ipocrizie / fariseism / hedonism deșănțat. Alkid al lui Șevcenko este pus să aleagă între „Edonida” sau „Ariteia” și o alege pe ultima: „Și-acel fiu, / Unic al tău, Alkid, cu ei s-a dus / După apostolul cel sfânt, / Acel învățător al său.” Drept urmare pe apostolul Petru, căci despre el este vorba, „cu capu-n jos l-au spânzurat” iar „Neofiții-n Siracuză / Duși au fost în fiare.” (Partea a V-a). Sărmana mamă pornește în căutarea fiului, „pe zeucezarul să-l implore” să-i ierte copilul!...

Cunoscând atât de bine „iertarea” autocratului, poetul ucrainean, în culmea revoltei, erupe: „Pe cine ați venit să implorați? / Lacrimi în fața cui vărsați? / Cui în lacrimi v-ați adus speranța? / Vai de-al vostru păs, / Robi nevăzători!... / Călăul va ierta pe cineva? / Unui Dumnezeu să vă rugați, / Adevărului să vă-nchinați/ Pe pământ, doar în fața lui / Să-nge-nuncheați. Totu-i o minciună – / Și popi, și împărați...” (P. a VI-a și a VII-a).

Urmează o parte, a opta, care se constituie într-o satiră-pamflet, rostită de poet alternativ prin cele două măști grecești, ale Melpomenei și Thaliei, la adresa modului discreționar de a acorda privilegii într-o structură socială dominată de fariseism, ipocrizie și hidoasă slugărnice iar mesajul subtextual transcende orice dimensiune a spațiului sau timpului: „Și-n fața lui Nero, / Lui Jupiter cel nou, / Ieri senatorii s-au rugat / Și toți patricienii, și ieri / Belșugul Domnului s-a revărsat. / Unora cinuri, bani altora, / sau în arendă Palestina, / Bastarzilor ceva. Iar unii / Singuri au binevoit / Să-i ia amanta de soție, / Și ponosită chiar. Să fie / Doar de sub cezar. Alții / Au binevoit să-i dea și sora / În harem. Nu c-ar fi ceva: / De-aceea el e zeu, iar noi, / Datori, sub el ne punem, / Nu numai surori. / Patricienii s-au închinat, / Patricienilor ucăz le-a dat/ Să facă tot ce vor voi, / Că toți iertare vor primi. / Și voi, plebeilor- hrișcari, / Și voi v-ați închinat, dar nimeni/ Milă nu v-a arătat. Nu se pricep, / Căci o dată măcar, n-au încercat!...” (Traducerea autorului)

Eusebie FRASENIUC

(Va urma)

O nouă apariție editorială la Uniunea Ucrainenilor din România

Volumul de proză scurtă pentru copii, «Крізь шпаринку – у світ казковий» („Prin scorbură, într-o lume de basm”), semnat de Lyudmyla Dorosh, redactor al revistei *Dzvonyk (Clopoțel)* și autoare a încă două volume („Cântecul ploii” și „Aventurile neobișnuite ale unei Pene”), despre care Ivan Covaci, în prefața volumului, afirmă că „dacă ar fi să alegi opere pentru copii, atunci, cu siguranță, vei alege creațiile Lyudmylei Dorosh”, incită, încă de la bun început, atât prin titlu, cât și prin imaginea deosebit de frumoasă și grăitoare de pe copertă, la lectură, pe copii, părinți și bunici, deopotrivă. Orizontul de așteptare al cititorului este provocat chiar de la titlul cărții, titlul celei de-a 20-a povestiri a volumului, determinându-l să se regăsească în protagonist și, totodată, de a deveni parte componentă a „drumului inițiativ al acestuia”.

КРІЗЬ ШПАРИНКУ – У СВІТ КАЗКОВИЙ (PRIN SCORBURĂ, ÎNTR-O LUME DE BASM) de LYUDMYLA DOROSH

Ordinea celor 26 de povești și povestiri care compun volumul Lyudmylei Dorosh nu este aleatorie, ci corespunde etapelor copilăriei, începând cu primii ani ai copilăriei («Стрибайко і Лихвар» („Strybaiko și Lyhvar”), continuând cu descoperirea lumii înconjurătoare («Справжній друг» („Prietenul adevărat”), cu „începuturile educației noastre”, («Як вітерець азбуку читав» („Cum vânticelul citea Abecedarul”), cu realitatea privind conștientizarea existenței noastre («Новорічна пригода» („Aventura de Anul Nou”), «Випадок, який змінив життя лісу» („Întâmplarea care a schimbat viața pădurii”) și, spre final, „devenirea individului ca parte a colectivului „matur” al umanității (începând cu povestirea 20, «Крізь шпаринку – у світ казковий»). Cu siguranță, interpretarea textuală a titlurilor basmelor și a textelor acestora poate fi diferită de la un cititor la altul, însă, după cum afirmă Ivan Franko, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ucraineni ai literaturii pentru copii, „basmul este forma în care realitatea se întrepătrunde cu elementul fantastic într-atât, încât cele două formează un întreg, devenind inseparabile”. Și toate acestea le realizează autoarea prin prisma eroilor săi (personificând elemente din natură) de la pupitrul de comandă. Cea mai reprezentativă, în acest sens, poate fi considerată ultima povestire a volumului («Незвичайний пульт» („Telecomanda neobișnuită”).

Conflictul dintre bine și rău, în care valorile etice triumfă, reprezintă, cum e și firesc, tema principală a povestirilor Lyudmylei Dorosh. În călătoria „inițierii” unui individ și în formarea acestuia, copilăria joacă un rol esențial. Referitor la copii și copilărie, același I. Franko afirmă: „Viața mi-a surâs puțin, dar copiii au fost pentru mine acele raze de soare ale primăverii care mi-au încălzit sufletul”.

În același timp, toate textele condamnă defectele comportamentale precum lenea, neascultarea, fățărnicia, viclenia etc., iar copilul, în drumul său spre maturitate, va trebui să le înțeleagă caracterul distructiv. Principiul didactico-moralizator al scrierilor doamnei Lyudmyla Dorosh, o altă trăsătură esențială a genului povestirii pentru copii, care răzbate din fiecare text, este atât de clar conturat, încât îl provoacă chiar și pe un adult la reflecție. Contruite în jurul învățămintelor proverbelor și zicătorilor strămoșești ucrainene (unele dintre ele cu o semantică universală), ca, de exemplu, „Cum îți așteni, așa vei dormi.”, „Prietenul bun la nevoie se cunoaște.”, „Toți pentru unul, unul pentru toți.”, „Cine sapă groapa altuia, singur va cădea în ea.”,

„Ai grijă ce-ți dorești că s-ar putea să ți se întâmple.” „Ulciorul nu merge de multe ori la apă.” ș.a.m.d., poveștile talentatei scriitoare (și ea mamă a doi copii) devin instrumente care sunt necesare în educația copiilor (chiar și pentru preșcolari, dacă povestirile le vor fi citite de către părinți), rolul lor în formarea unei societăți sănătoase din punct de vedere moral fiind unul primordial. Pe lângă elementele esențiale ale unei estetici bine utilizate într-o astfel de proză, sau, mai bine spus, alături de acestea, într-o simbioză bine organizată, autoarea utilizează în denumirea personajelor pozitive ale povestirilor sale forme diminutive atât pentru personaje-animale (карасик, стрибайко) ori fenomene ale naturii (вітерець), cât și pentru cele ale copiilor-eroi: Vasylo, Iurko, Myško, Oleksiiko, Petryk, Saško, Serhiiko, Oksanka, Mariika, Nadiika etc.

Folosirea procedurii personificării fenomenelor naturii ori a elementelor florei și a faunei, care intră în contact cu personajele-copii, reprezintă elemente esențiale în educarea simțului responsabilității și a respectului față de natură al celor mici, înțelegerea mult mai bine a lumii înconjurătoare, realizând distincția dintre bine și rău.

Una dintre temele care îi va mișca pe cei mari este „nostalgia copilăriei”, fiind cel mai bine reprezentată în povestirea care a dat și numele volumului («Крізь шпаринку – у світ казковий»), unde personajul principal,

Vasylo, un copil care venise pe perioada vacanței la bunicii de la țară, își amintește „frageda sa copilărie cu jucăriile lui, cu tot”, demonstrându-ne (și cu ajutorul spuselor bunicii sale) că acest lucru este posibil doar pentru cei cu inima neprihănită.

Revenind la ultima povestire a volumului («Незвичайний пульт»), cea care concentrează, într-o oarecare măsură, chintesența devenirii noastre individuale, autoarea ne avertizează să avem grijă de ceea ce ne dorim, căci s-ar putea să ni se întâmple. Atât ar trebui să cerem, cât putem duce. Oricare dintre noi, la un moment dat, ne-am dorit să avem la dispoziție „telecomanda buclucașă”, însă fără să ne gândim, măcar o clipă, că, într-o bună zi, am putem deveni sclavii acesteia.

Având în vedere diversitatea tematică a textelor, farmecul limbii ucrainene contemporane, adaptate la vârsta cititorului, calitatea ilustrațiilor care însoțesc povestirile, dar, mai presus de toate, talentul autoarei de a ajunge subtil, dar sigur, la sufletul și în mintea celor mici, sădind semințe ale bunătății, dreptății, compasiunii, recomandăm, cu căldură, această carte tuturor celor care vor o lectură de calitate pentru copii.

Ioan HERBIL

35 DE ANI DE LA MOARTEA LUI VASYL STUS (1938-1985)

(Continuare din pag. 1)

Numele lui Vasyl Stus și creația sa poetică s-au bucurat, încă din timpul vieții sale, de o largă recunoaștere în diaspora ucraineană. În anii '70, i-au fost publicate două volume de versuri: „Zymovi dereva” (Copacii de iarnă) (Bruxelles, 1970) și „Svicea v sviceadi” (Lumânarea din sfeșnic) (1977). Apogeul creației literare al lui Stus este atins în volumul „Palimpseste” (1986), publicat tot în străinătate, care reunește toate scrierile lui Stus din detenție, în timp ce, în patria sa natală, operele sale circulau în samizdat. În general, fenomenul Stus a devenit cunoscut abia după moartea poetului – odată cu dezvoltarea publicității și a democrației. Astfel, au început să apară selecții ale poeziilor lui, memorii și articole despre poetul și luptătorul pentru dreptul la existență al poporului ucrainean Vasyl Stus. În 1990, a apărut primul volum (din patru) de poezii alese ale lui Stus, „Doroha bolii” (Drumul durerii).

Poezia lui Stus este de tip intensiv, iar nu extensiv, este „bărbătească”, fiindu-i străină moliciunea sentimentală. Stus este un poet intelectual, erudit care a înțeles poezia și literatura universală, de la cea a Antichității până la poezia contemporană europeană și rusă. Cuvântul său poetic, în manifestările sale cele mai bune, este energic, „cărnos”, impregnat de focul lăuntric, gata să erupă: „El își declama poeziile. Am avut impresia că, în poezie, el iubește mai mult conținutul, iar nu forma, și apreciază poezia în funcție de ideea exprimată de autor... De aceea, poeziile lui nu se citesc

ușor. Poezia lui este o poezie intelectuală”, – mărturisea un alt coleg de suferință, Levko Lukianenko. Același Lukianenko își amintește astfel momentul în care a aflat de sosirea lui Stus, la momentul respectiv, neștiindu-se încă identitatea noului venit, ci doar naționalitatea. Se întâmpla în 1981: „Noi, ucrainenii, eram bucuroși când închisoarea se umplea de ucraineni, pentru că acest lucru era dovada vie că lupta împotriva puterii dictatoriale continua. [s.n.] Sosirea novicului a trezit tema ucraineană”.

Numele lui Stus, al martirului și al protestatarului Stus, a pătruns în viața poporului ucrainean ca un factor deosebit de important al trezirii conștiinței naționale și al auto-conștientizării identității naționale, dobândind o profundă încărcătură simbolică.

Pentru cititorii revistei *Ecouri ucrainene*, am ales două poezii ale lui Vasyl Stus, în traducerea lui Ștefan Tcaciacu.

* * *

Trăiesc precum maimuța-ntre maimuțe. Sufletul mi-i zob.
Cu fruntea grea și întristată de păcate – negre riduri
Lovesc întruna zi și noapte-n mari și mohorâte ziduri,
Precum un rob, un rob de-al lor, un rob

din cei mai jalnici robi.

Pe lângă mine, turme de maimuțe-ntruna se perindă
Cu glas răstit, cu fruntea sus, cu pasul măsurat și-ncet
Și întrucât aicea nu mai am nici măcar un ciob de-ogindă
Mă pierd și-n urma mea nu va rămâne urmă de poet.

O, Doamne Sfinte, câte chinuri trebuie să-ndure
Un orb ce vrea să știe ceea ce nici văzătorii nu prea știu.
Poate-n lumea asta ești o așchie de chinuri foarte dure,
Rarefiat și amorțit, precum e și argintul-viu.

* * *

Luna-i galbenă pe cer. Deasupra-i țipătu-mi de disperare
Și mai sus – ACELA care
Printre stele, toate rugile-mi rostite-ades
Le-a cernut, precum prin ciurul cel mai des.
Și, tăcând, cu sufletul deschis de bunătate
Mai întâi minuni din jertfa-mi a creat,
Iar la urmă mie, creaturii blestemată,
Mințile și mintea mi-a luat.
Totuși, ridicându-și palmele spre cer
Și ștergându-mi de pe față-ngândurarea,
Spus-a: călăreților neînfricați de temnicheri,
Sloboziți din grajdurile mele, cărarea
La picioare v-a căzut. Drum din ea bățătoriți
Ca și stepa să se bucure, când voi acasă reveniți.
Soarele amiezii, gol și rotunjit,
Se rostogolește spre un semn abia mijit...

IX 1967

(Poezii preluate din vol. **80 de privighetori ucrainene** (Antologia poeziei ucrainene contemporane), vol. III, Ed. Paco, București, 1995, pg. 114, 118.)

Maria MATIOS

DARUSEA CEA DULCE

(Continuare din nr. 15)

* * *

De atunci, nimeni nu o însoțește pe Darusea la râu. Nici n-are motiv să meargă acolo, poate doar să-și limpezească rufele. Însă rufele tot rufe rămân, dar cel mai important e capul. De îndată ce atacurile acelea dureroase nu-i dădeau pace, de parcă ceva o alunga din pat, ea mergea la râu, dar nimeni nu o mai ținea de mâini, doar femeile se uitau în urma ei, ducându-și mâna la frunte, iar cineva dintre școlari chicotea încet: „la te uită, Darusea cea dulce se duce din nou la scăldat”. Pentru asemenea cuvinte, nu o dată primea peste ceafă de la un alt școlar, ceva mai deștept decât el. E bine până nu îngheață râul. Însă prima dată, când Darusea a călcat pe gheață, iar aceasta nu a crăpat, a vrut s-o spargă cu capul, căci trebuia să intre neapărat în apa aceea înghețată, chiar dacă ar fi costat-o viața. S-a pus în genunchi, a lovit o dată, de două ori cu fruntea de gheață, oftând încet: gheața era tare și nu ceda. Darusea lovea cu picioarele goale, slăbite din cauza perioadei îndelungate în care stătea întinsă, podeaua înghețată a râului, frământa gheața aceea de parcă era lut, și-și frângea mâinile de disperare.

Când, dintr-odată, a apărut de-undeva Slavko al Mariei, de parcă ar fi urmărit-o. Iar pe Darusea, brusc, a lăsat-o durerea de cap: Slavko era treaz, cu toate că i se părea că nicio-dată, poate doar în copilărie, nu l-a văzut pe Slavko treaz, iar acum el mergea drept spre ea, pe mijlocul râului, cu o mână întinsă, tremurândă. De fiecare dată, avea vorbele la el, însă, de data aceasta, Slavko tăcea ca un mut. Și Darusea, de asemenea, i-a întins mâna. Astfel mergeau împreună pe mal, ținându-se unul pe altul de mână, de parcă mergeau la cununie. Slavko nu doar că nu a zis niciun cuvânt nepotrivit, dar nu a vorbit deloc, iar Darusea îl urma ascultătoare, fără să simtă frigul iernii. Slavko a adus-o pe Darusea la iazul satului. Un iezor mic, aproape rotund, cu un pumn de izvoare jucăuse care nu oboseau să erupă din pământ, pitit între sălciile de pe mal. Apa limpede pulsa în fața ochilor Darusiei, iar ea, ridicându-și, rușinată, fusta până la buric, a pășit în apa bulbucindă. Când a ieși la mal, Slavko nu era nicăieri. Dar ea știa și singură drumul spre casă.

* * *

Iată, și acum, Darusea stă în mijlocul apei reci și se luptă cu niște cuie bătute în cap de cineva cu un ciocan greu, nemilos. Trecuse ceva timp, iar fierul negru al durerii se așază, definitiv, pe fundul râului, atunci Darusea, așternând o năframă de pe cap, se așază pe piatră. Apa curată și transparentă îi limpezea picioarele goale – până la glezne. Ea simte cum, în cele din urmă, îi este mai bine. Susurul râului o liniștește definitiv, iar ea se întoarce din nou la gândurile ei nesfârșite. Ea nu poate să nu gândească. Poate, pentru că nu vorbește cu nimeni niciun cuvânt, iar ea nu e mută, de aceea gândește neîncetat. Astfel, cugetă la tot ce se întâmplă în lume, și de aceea o doare capul.

Darusea se minunează de faptul că nimeni nu îl leagă pe Slavko, atunci când acesta se îmbată și trezește jumătate din sat. De Paște, așa de tare s-a îmbătat, încât a vrut să dea foc la hambar, apoi o văpaie albastră i-a ieșit pe gură. Maria, cu capul descoperit, fugea de colo-colo la vecini, plângând și tânguindu-se: „Oameni buni, ajutor! Hristos a înviat! Slavko moare!” Mykola pădurarul, neridicându-se de la masa pascală, i-a spus calm Mariei, care stătea înnebunită în prag: – Mariiko, pișă-te în gura lui, de îndată se va potoli. Sau, dacă nu te poți pișa, amestecă băligar de cal cu apă și toarnă-i în gură. Acolo, pe cărare, lângă Sokol, caii colhozului și-au lăsat urmele, iar băligarul n-a fost strâns de nimeni. Sărmana Maria... Exact cum era îmbrăcată, de sărbătoare, și-a ridicat fusta în mijlocul curții și s-a pișat pe flacăra albastră din gura fiului ei. Iar pe Slavko, care căzuse la pământ ca un porc gata de sacrificare, îl ținea tatăl lui împreună cu un musafir sosit la ei. Darusiei îi păru rău de Slavko, care putea să ardă de la pălincă, așa că, seara, luă din pivnița sa ultimul măr roșu și, fără să scoată un cuvânt, i l-a dat Mariei. La care, soțul Mariei a spus: – Oamenii merg la oameni normali cu ouă de Paște, iar Darusea cea dulce a adus ultimul măr bețivanului ăsta ordinar”.

Maria stătea pe scaun lângă pat, la căpătâiul lui Slavko, care scuipa de sub șuba trasă peste el, și îi ținea capul cu ambele mâini, exact cum își ține capul Darusea, atunci când apare durerea, și se legăna exact ca și cum capul ei ar fi fost strâns în cercuri ruginite.

Și cine dintre ei este acum nebun, ori Maria, ori fiul ei, ori amândoi în același timp, Darusea chiar nu știe. Din cauza asta, ea merge la râu, se așază la mal, chiar pe iarba verde, care deja se cere la soare, și se uită în apă. Astăzi nu o doare capul. Astăzi este Paștele, iar ea s-a încălțat cu o pereche de pantofi foarte vechi, dar care erau tot de Paște. Iar mâine, Darusea îi va da jos până la următorul Paște și va umbla desculță până nu va îngheța râul. Iar când va îngheța, va scoate cizmele lui tata. Atunci când umblă desculță, durerea o chinuie mai puțin. Uneori chiar sapă o groapă în mijlocul grădinii, adâncă, până la șale, coboară în ea, se înfășoară în pătura vie, neagră, care îi gădile trupul cu rădăcini rupte, răme și frunze putrede, și stă așa ore întregi în picioare, ori în șezut, pe pământul viu. Pământul îi ia durerea și îi dă seva lui. Seva urcă în corpul ei până în creștetul capului, ca într-un trunchi de copac, iar Darusea simte din nou puterea, luată de acea durere ca un fier încins, când iese, se pare, chiar și prin urechi și piele. Atunci, ea se gândește: e frumos să se rădă de ea, când, uneori, stă toată ziua pe jumătate îngropată în pământ, dacă în sat, în același fel a fost salvat Taras, când l-a lovit electricitatea?! L-au îngropat până la gât, iar pământul a scos moartea din el. Și nimeni nu a răs nici de tatăl lui Taras, nici de frații lui, care l-au pus în groapă, ca la cimitir. Atunci, de ce, de ani de zile, satul râde de Darusea nefericită? Taras o singură dată a fost lovit de electricitate. Dar pe ea o lovește durerea aproape zilnic. Ce să facă, să aștepte după ajutorul altcuiva? Ei singuri nu se pot ajuta, dară-mi-te pe ea? Ar trebui să fie bucuroși că Darusea nu le dă bătăi de cap. Dar..., lasă-i să facă semne că-i nebună. Tot una-i, doar nebunii fac asemenea semne. Doar despre bomboane să nu aducă aminte.

Traducere din limba ucraineană
de **Paulina CAIL**

Ioan Chideșciuc „Sub semnul iubirii...”

(Continuare din pag. 2)

„Sub semnul iubirii...” se adresează „aproapelui nostru”, cu îndemnul de a trăi în și prin iubire, conform moralei creștine, coagulându-se în jurul a două concepte fundamentale pentru definirea identitară a unui om: credința și limba. Din prolog, se poate observa importanța conștientizării identității naționale, iar primul pas în această direcție constă în afirmarea limbii materne, adică a celei ucrainene, prin orice mijloace, păstrarea și perpetuarea acesteia din generație în generație. Limba maternă este strâns legată de Cuvântul lui Dumnezeu, de iubirea de Dumnezeu și față de Aproapele, fiind cea mai intimă și totodată cea mai înaltă formă de conservare a conștiinței naționale a fiecărui dintre noi. Legătura strânsă dintre conștiința identitară și iubire este mijlocită de credință, lucru relevant în următoarele trei capitole. Cizelarea frumosului în om se poate realiza doar prin lectură, atât a literaturii religioase, cât și a celei laice care au menirea de a modela spiritul și intelectul. Educarea doar a uneia sau a alteia dintre fațete ar face incompletă conturarea personalității unui om, întrucât o dezvoltare armonioasă a caracterului uman presupune tocmai implicarea laturilor spirituală și intelectuală, cultivarea, deopotrivă, a sufletului și a rațiunii.

Prologul se constituie într-un manifest pentru limba maternă, într-un elogiu adus acesteia, în care sunt punctați cei mai importanți factori în determinarea legăturii dintre limba maternă și credința în Dumnezeu.

În capitolul I, *Întru credință, adevăr și iubire* (Eseuri), atenția autorului este captată de nume precum T. Șevcenko. O. Kobyleanska, S. Iarycevskiy sau scriitori ucraineni din România (M. H. Traista, Șt. Tcaciuc, M. Voloșciuc, I. Pavliș). Evidențiind caracteristici definitorii ale creațiilor sciitorilor menționați: direcția europeană a operelor lui Iarycevskiy, analiza unor povestiri din creația timpurie a Olhăi Kobyleanska („Natura”, „El și ea” etc.) sau specificul liricii lui Mihai Hafia Traista, autorul realizează și o analiză comparativă profundă și exhaustivă între romanele istorice ale lui Osyp Makovei și Mihail Sadoveanu, „Iaroșenko” (1905) și „Șoimii” (1904). Așadar, nu doar scriitorii ucraineni intră sub lupa Domniei sale, ci și cei români, precum Mihail Sadoveanu și Vladimir Streinu.

Următoarele două capitole, *II. Elogiul modelelor de lângă noi* (Recenzii, reportaje), *III. Alte aspecte istorico-literare și religioase* (Portrete, reportaje), abordează genurile portretului și al reportajului, completând și diversificând paleta de poeți, scriitori, personalități istorice și culturale ale celor două țări vecine, cărora autorul le dedică pagini întregi de analiză și documentare istorică și științifică (Boris Oliinyk, Lina Kostenko, Ioan Cozmei, Ștefan cel Mare, Mihai Eminescu, Traian Apetrei etc.), demonstrând o preocupare reală pentru o varietate semnificativă de probleme.

Familiarizarea publicului român cu aspecte culturale, istorice și literare nu doar din mediul cultural, istoric și literar ucrainean, ci și din cel românesc, aducerea în discuție a scriitorilor care au instituit punți între cele două literaturi, făcând posibil dialogul cultural, accentuarea aspectului spiritual în formarea completă a personalității umane sunt câteva dintre obiectivele atinse de autor în acest volum.

În acest sens, fără cea mai mică îndoială, putem afirma că scriitura dlui I. Chideșciuc reprezintă o parte însemnată a ceea ce înseamnă ucrainismul din România, devenind un fundament al istoriei și al culturii ucrainenilor din țara noastră.

Eterogenitatea tematică a cărții este dublată de unitatea ideatică, de spiritul iubirii și al credinței, care o străbat de la un capăt la altul, de erudiția, sensibilitatea și dragostea autorului pentru Dumnezeu, istorie, artă și literatură. Odată angajat în lecturarea volumului „Sub semnul iubirii...” al lui Ioan Chideșciuc, cititorul va rămâne, până la final, „prizonierul” stilului, al blândeții și al iubirii față de aproapele a autorului, virtuți ce răzbat din fiecare rând al cărții.

Aș dori să închei prin a-i ura domnului Ioan Chideșciuc, cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani, un sincer *La mulți ani!* Totodată, doresc să menționez un fapt deosebit de important atât pentru Domnia Sa, cât și pentru întreaga comunitate de ucraineni din România, și anume, scriitorul și publicistul Ioan Chideșciuc a fost premiat de către Uniunea Națională a Scriitorilor din Ucraina cu cea mai înaltă distincție, Medalia de Onoare. Felicitări, domnule Ioan Chideșciuc!

Corneliu IROD

ROMAN FORESTIER sau CUM S-A LĂSAT DE PESCUIT TÂMPITUL DE UNCHI-MIU ION ȘI S-A APUCAT SĂ VÂNEZE VULPI NEGRE

(Ilustrațiile aparțin fiicei mele Maria în vârstă de 5 ani)

Avertisment literar-estetic și estetic-literar

Romanul este o frescă de dimensiuni apreciabile, din care, parcurgând-o (de dorit, cu sufletul la gură) de la prolog la epilog, cititorul ia cunoștință de tot soiul de istorii: de dragoste sau sociale, de război sau politice și, evident, chiar istorii *istorice*. În privința personajelor, a eroilor adică, cititorul trebuie să afle totul: dacă-s frumoși sau urâți, grași sau slabi, buni sau răi, înalți sau scunzi, cu chelie sau fără, dacă-s bărbați sau femei (dar înainte de asta, ar trebui să deducă, de e posibil, dacă-s oameni sau nu) și – obligatoriu! – când s-au născut, cum au crescut, cum au trăit și, dacă slaba realizare a operei nu-i va lăsa bietului cititor posibilitatea să afle cu ce fel de moarte și-a încununat viața cutare sau cutare personaj, atunci, indiscutabil, va trebui să deducă *ce, pe cine și de ce* au iubit sau urât eroii romanului. Aflând toate acestea, cititorul trebuie – altfel romanul nu e roman – ori să plângă, ori să râdă, ori să-l arunce-n foc sau să-l dea în dar de sărbători, de ziua cuiva (am în vedere mai ales romanele filosofico-psihologice precum și pe cele psihologico-filosofice și este imposibil ca cititorul să nu găsească între cunoștințele sale pe cineva care să merite un astfel de cadou). Iar dacă nici nu se tăvăleşte de răs, nici nu plânge-n hohote sau nici măcar nu se smiorcăie, dar nici n-aruncă romanul în foc și nici nu-l face cadou, ci, terminând de citit sau chiar fără să-l termine, se întoarce să arunce o privire pe copertă pentru a vedea cine-i autorul și dacă realmente stă scris că volumul pe care-l ține în mână e roman, ei, atunci, nu întotdeauna romanul nu e roman și cititorul ar face bine să nu-și bată capul și nici să nu se enerveze, pentru că – este în afara oricărui dubiu! – are în față o mostră de modernism autentic, adică o treabă nu pentru contemporani, ci pentru viitorime, cum de altfel este și prezentul meu roman. Nu-i vorba că să nu-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala, dar, pur și simplu, nu mai avem de-a face cu acea frescă, cu acea pânză întinsă și lin curgătoare, pe parcursul căreia poți plânge în voie, poți râde pe săturate sau poți trage o spaimă pe cinste, ci avem în față un petic de pânză, o zdreanță, în care au fost încifrate idei de neînțeles pentru cititorul de azi, unde se perindă punctat și în ritm bezmetic acțiuni cel puțin stupide – conform părerii actuale –, în fața ochilor apar fugitiv nu fețe omenești, ci măști și este imposibil de dedus, dacă purtătorii lor sunt cumsecade sau răi, veseli sau triști, frumoși sau urâți ș.a.m.d. Și nu mai e vorba de sute de pagini, ci de câteva (ce suferim noi de criză de timp, dar ce-o să sufere urmașii noștri!). Nu se găsesc în astfel de opere niciun fel de descrieri, niciun fel de reflecții în accepțiunea actuală a acestei noțiuni, niciun fel de conflicte autentice. Totul e redat telegrafic. Ce mai, e un roman-telegramă! Și-atunci ce să faci bietul cititor?! La așa cap – așa căciulă... De aceea, astfel de romane sunt încă neinteresante. Totuși, e util să fie scrise și, se-nțelege, să fie citite și recitite, nutrind nădejdea că – mai știi? – s-o fi născut deja careva din viitorime... Iar viitorul, oamenii viitorului, lumea viitoare și tot felul de alte chestii viitoare sunt – se știe – tot ce avem mai scump! Toate speranțele noastre, toate năzuințele, toate strădaniile noastre au în vedere viitorul și numai viitorul!...

Cât privește romanul meu forestier, el aparține de asemenea viitorului, adică nu-i pentru fitecine, nu-i pentru orice suflet și – mai e vorba? – nu-i pentru orice cap. Numai generațiile viitoare vor putea înțelege cât de tâmpit a fost unchi-miu Ion, când s-a lăsat de pescuit și s-a apucat să vâneze vulpi negre!

Dar înainte de a trece la roman, voi spune – pentru că mi-ar plăcea, de ce să nu recunosc?, ca și cititorul contemporan să guste cât de cât din frumusețea, măreția, încărcătura lui de idei – voi spune, deci, folosind procedeele și limbajul obișnuit al romanelor de azi, că unchi-miu Ion s-a născut, a crescut – să nu-i fie de deochi! – și, desigur, odată și-odată va muri. Cum era vremea? Iote, ca vremea: când înnorat, când senin, când plouă, când ninge, ba adie zefirul, ba suflă vântul, ba urlă furtuna. Unchi-miu Ion e când vesel, când înnegurat, când flămând, când sătul, când beat, când treaz, când nefericit, când se laudă că în curând nu va mai putea de bine. Are, în general, un suflet bun. În schimb e prost ca noaptea. În romanul meu, alte personaje – mă refer la oameni – sunt cam puține, adică, mai bine zis, nu prea sunt, dacă avem în vedere că mătușa Domnica, nevastă-sa, e reversul unchiului Ion, cealaltă față sau masca lui, partea lui invizibilă, umbrită. Cum să vă spun? Mătușa-mea e oglinda psihologică a unchiului, adică reflectarea chipului în care el n-ar dori să se întrupeze. În roman, carevasăzică, nu sunt alți oameni. Dar pot fi inventați. În schimb, seamănă leit cu unchi-miu Ion.

Iar în ceea ce privește animalele, ele sunt cunoscute tuturor și descrierea lor ar fi inutilă. Totuși: lupu-i lup, peștele pește, vulpea-i vulpe (așijderea vulpoii), iar porcu-i porc. Astfel de lămuriri lipsesc din romanul meu; cititorul e invitat să-și imagineze totul singur: *ce vrea și cum vrea*. Are cititorul chef de scene erotice – n-are decât să și le închipuie; are chef de conflicte psihologice, de suspans polițist sau de descrieri ale naturii – metoda e aceeași; are chef să petreacă preț de câteva pagini în vâltoarea luptelor sociale – Dumnezeu! –, oare ce poate fi mai ușor de imaginat?

Așadar, după cum probabil a înțeles oricine, metoda este extrem de simplă. Totuși autorul admite posibilitatea existenței ici-colo a vreunui cititor atât de nepriceput, încât să nu-i fie la îndemână chiar și o metodă atât de lesnicioasă, adică să nu fie capabil să-și imagineze nimic din

ceea ce și-ar dori inima lui într-un moment sau altul. În astfel de cazuri, pentru a gusta deliciile romanului meu, cititorul este sfătuit să se adreseze cu toată încrederea literaturii clasice și celei contemporane. El se va convinge curând că acea literatură n-a fost scrisă chiar degeaba. Ce-i drept, aici metoda e puțin alta; deci, alături de acest roman al meu dedicat viitorimii, trebuie deschise câteva romane clasice și contemporane, în care cititorul va găsi ceea ce n-a găsit în imaginația sa. Pentru că – subliniez încă o dată – n-o să mă apuc de dragul cititorilor incapabili să-mi împănerez romanul cu pagini inutile: posteritatea o să-mi reproșeze că, pe lângă atâtea boabe de aur, a dat și peste pleavă.

Iar pentru cei care se pot folosi cu ușurință de propria imaginație și nu au nevoie să apeleze la modele literare, dar, cu toate acestea, nu sunt în stare să descopere semnificația, profunzimea și splendoarea acestui roman și nici să se lase îmbătați de parfumul existent-inexistent pe care-l emană stilul unic, irepetabil în care a fost scris, autorul i-a adresat fiicei sale Maria în vârstă de cinci ani rugămintea de a ilustra grafic cele mai semnificative momente ale acestei capodopere literare. Ea le-a realizat în anul 1982, pare-mi-se într-o marți sau miercuri. Însă, din lipsă de spațiu tipografic, nu dăm acum ilustrațiile – le păstrăm pentru altă ediție.

Prin urmare, să trecem la roman!

Cartea I

Iată o pădure. Adică un codru bătrân. Fag și carpen. Stejarii au dispărut, iar brazi se pare că nici n-au existat vreodată. Doar, poate, cândva, în străvechime. Fiare sunt destule: o bătrână Ursoaică văduvă, Veverițe, Iepuri, Vulpi (dar negre, nu ca azi – roșii), Râși, Mistreți, Cerbi, un popor gălăgios de păsări. Iar peste tot și peste toate împărăția bătrânul Lup. Sur, viclean și sângeros.

În mijlocul codrului, se află un lac. Pe malul lui, în fiecare dimineață, dar, cel mai adesea, de dimineață până seara, dădea la undiță unchi-miu Ion. Și prindea atâtea pește, că mătușa-mea Domnica începu de la o vreme să facă nazuri:

– O să ni se aplice, Ioane! Numai crap și crap, caras și caras, lin și lin! Să nu ne apuce lehamitea și brânca! Vezi, poate pică v'un bălos, v'o știuculiță, hă?...

De atunci pescuiește unchi-miu Ion nu numai de dimineață până seara, dar și de seara până dimineața. Toată noaptea. A scobit un dovleac, a înfipt în el o lumânare – și felinaru-i gata.

Într-o dimineață, de nopți nedormite și zile moțăite (Asta ce-o mai fi?! În cap îi răsună dangăt de clopote sau geme pădurea?), era cât pe ce să cadă în apă. Din stufăriș țâșni un lepurăș, bățai ștregărește din lăbuțe, se făcu ghem pufos și se dădu de-a dura, apoi rămase lat, hohotind de răs:

– Hi-hi-hi! Hă-hă-hă! A crăpat javra bătrână! Hi-hi ! Hă-hă!

– Bă, derbedeule! Cum îndrăznești să vorbești astfel despre Luminăția Sa, Măritul nostru Împărat?

– Da' ce, tată, crezi că n-am auzit cum îl numei dumneata când vorbeai cu mama?... Hi-hi-hi!

Iar bătrânul Lup-Împărat, cel hain și viclean, chiar c-a dat colțul, adică murise. Sau poate crăpase... Mă rog, fie-i țărâna ușoară!... Numai că, din ziua aceea, unchi-miu Ion s-a lăsat de pescuit și s-a apucat să vâneze Vulpi negre, nu atât din cauza răposatului împărat, cât din cea a urmașului său. Tâmpitul...

Cartea a II-a

Și-a cumpărat unchi-miu o pușcă cu două țevi, și-a burdușit cartușiera, s-a echipat în uniformă de vânător, și-a pus pălăria pe-o sprânceană și a luat-o spre pădure. Dar nu dintru început la Vulpi, ci așa, ce s-o nimeri. De prost e prost unchi-miu – ce-i drept nu-i păcat –, dar nici într-atât, încât să se apuce să vâneze hodoronc-tronc reprezentanți ai noii familii împărătești! Pentru că, în timpul doliului de trei săptămâni, știrbul străbunic al răposatului împărat n-a fost în stare să se urce în tronul moștenit, atunci, în urma unor scurte, dar sângeroase, deși aproape democratice, dezbateri, tronul a fost cucerit de Vulpoiul Negru, cel mai mare dintre frați. Ei, iar abia după aceea a fost proclamat Împărat în unanimitate – cum altfel? –, întâmpinat cu urale și ovații și rugat cu smerenie să se urce pe tron, spre fericirea întregii împărății forestiere. Fratele mezin al Vulpoiului Negru a fost investit șef al cotețului central de găini, care tocmai fusese înființat și apoi adus în dar familiei împărătești – de cine credeți? – de Râși și de știrbul străbunic al Lupilor: lor, cică, li s-a făcut lehamite de atâtea păsări... Nepoții, verii și alte rubedenii ale Vulpoiului Negru strângeau birurile, judecau diferite pricini, îi inspectau pe intențenți, conduceau instrucția, organizau tot felul de bairamuri, zăiafeturi și chiolhanuri în cinstea noului Împărat etic. Cine ar fi îndrăznit, în aceste împrejurări, să vâneze Vulpi negre?! Unchiul Ion? Da' de unde! El îi ochea numai pe netrebnicii de Iepuri, pe îngâmfății Cerbi, pe stricăcioasele Veverițe și pe destrăbălații și muieraticii Gotcani. Dar, până una-alta, n-a-mpușcat nimic. Nici cu Porcii mistreți nu-ndrăznea să se răfuiască, nu numai pentru că erau adepții noii dinastii, dar a aflat c-ar fi și cumetri cu Împăratul.

De la prima partidă de vânătoare, unchi-miu Ion s-a întors cu tolba goală.

(Va urma)

Mykola KULIȘ

SONATA „PATETICA”

D r a m ă

(Continuare din nr. 12)

IV

1.

Imaginați-vă, prieteni, aceeași stradă și același oraș, în octombrie, târziu. În depărtare, foc de tun. Noapte. Eu stau de strajă lângă locul de întâlnire secret al rebelilor, în subsol, la Ovram.

2.

La subsol, un gemuleț acoperit. Arde un opaiț. Picură apa. Hamar scrie. Pe cap, are căciulă. Lângă el, stă un trimis, tot cu căciulă, care așteaptă tensionat. Într-un colț, pe pat, Ovram, iar lângă el, Nastea.

Hamar. Către comandament... (Reflectând o clipă, rupe foaia). Nu, mai bine transmite verbal. Dislocare: partizanii sunt la gară, spiritul, cică, e bolșevic, al nostru. Albii¹ s-au adăpostit în partea aceasta. Alături, am rezerva lor: mitraliere, infanterie, cam trei sute. Răi. Spânzură. Țin slujbe de rugăciuni. Noi vom fi așa: câte trei, câte cinci în locuințe. Cam șaptezeci de muncitori. Ai noștri sunt toți pregătiți. Armament puțin: trei cartușe pentru o pușcă, în schimb, spiritul e cât pentru o sută. Entuziasm! Cu toate acestea, mă gândesc că încă nu ne-am pus de acord cu partizanii, așa că e riscant să începem răscoala. L-am trimis pe Luca la negocieri. Îl aștept. Ne-am înțeles că dacă nu se întoarce până la răsăritul lunii, vom începe singuri. Și gata. Punct.

Nastea. Se pare că vine cineva...

Ovram (după o pauză). Vântul!

Hamar (gândindu-se la ale lui). Poftim?

Ovram. Vântul!

Hamar își aruncă pivrea la ceas.

Nastea. A căzut cea de-a șapte sute cincea de când a plecat. A șasea. A șaptea, a opta...

Ovram. Tss-s!

Trimisul pleacă.

3.

În timpul acesta, sus.

Maryna (scrie). „Ofițerului. Lui Peroțki. Andre!...” (rupe ce a scris). Nu, tu (către tatăl) mai bine tansmite-i.

Stupai. N-ar fi mai bine să-i telefonăm?

Maryna. Ce amuzant ești! Asemenea lucruri nu se vorbesc la telefon. Transmite că comitetul...

Stupai. Ce comitet, Marynko?..

Maryna. Știe el... Acum, nu poate oferi niciun ajutor. Dar va apela, negeșit, la filialele sale sătești. Transmite: încă o zi și va veni ajutorul. A, și încă ceva!.. Că subteranii² sunt agitați, el știe asta. Dar transmite: este posibilă răscoala muncitorilor – trebuie să se ferească de atacul din spate. Transmite, tăicuțule! Dar, ce-i mai important: fugi, dragul meu, și află tot ce se petrece pe front, în comandament, care-i spiritul?... Cam atât. (Îl sărută).

Stupai. Iarăși fugi! Nici nu mai știi cine sunt: ucrainean de sânge zaporojean sau, pur și simplu, un cal. Pe deasupra, nimic nu știi. Cică ceva comitet. Ar trebui să fie o tabără de cazaci, un consiliu, pe când, la ei, comitet... Dar, oare, așa luptau cândva zaporojenii?!.. (Fuge)

4.

Eu lansez semnalul „pericol” alor mei. Mă ascund după zid. Pe stradă, trece o patrulă inamică. Doi fumează – le licăresc mustăcioarele și cocardele. Unul se împiedică:

– Dr-racu!.. (cu jumătate de glas). L-au îngropat, iar picioarele de la genunchi îi ies afară.

Al doilea. Vă e milă sau ce? Doar sunt picioare de bolșevic!

Primul. Nu mi-e milă, o să ne încurce când o să fugim!

Al treilea (beat, se pare, oprindu-se în fața îngropatului). Fără seamăn! Original! Antipodul meu! El e cu capul încolo, eu – încoace. Când la noi e zi, la el e noapte și viceversa. Să trăiască geografia, și hai să ne pișăm pe el!..

5.

Uneori mi se pare că, undeva, cineva cântă. Cu siguranță, de la încordare, urechea mea delirează. Iar dacă nu e urechea, e vântul prin sârme. Altfel n-are cum să fie. Pentru că cine altcineva ar avea curajul să cânte în asemenea noapte? Doar vântul. Și încă beata Zinka, la chitară – toată ziua s-a distrat cu ofițerii, la fel și acuma. Dar dacă nu e nici vântul, și nici Zinka, și e altcineva? De exemplu, ea. Iată, colțul ei, de pildă. Pe geam îi atârna o pătură. Probabil, arde o lumânărică. E neclar ca-ntr-o cabină. Se aude o canonadă surdă. Ea e neliniștită. Ascultă cu atenție. Umbllă încet. Și mai încet încearcă să cânte (fragmente din *Patetica*). Da. Ea cântă. Fie ca a ei corabie, plină de muzică, să plutească în mijlocul acestei nopți negre, tulburate, involburată de vânt!

6.

Mă simt ciudat: stau de strajă, iar de jur împrejurul meu, muzica. Undeva, a licărit o fășie gălbuie de lumină.

Maryna îndepărtează colțul păturii de pe geam, de unde a scăpărat un azuriu deschis care, însă, a fost stins de vânt și de muzica *Patetica*.

Se îndepărtează și interpretează *grave*.

Se aude tropot neliniștit de cai, în acord de bas. Cineva scapără foc. Prin stepa întunecată, aleargă un cal. Ah, doar sunt eu cel care gonește pe-un cal în țara iubirii eterne! După zarea întunecată, lângă fereastra bleu, așteaptă ea. Iată, aruncă o privire afară.

Maryna se uită din nou pe geam. Coboară scările. Îmi iese în întâmpinare. Îmi întinde mâinile: ridică ușor sprânceana stângă, ochii-i zămbesc. Maryna se uită la mine adormită.

Muzica ne învăluie ca o spirală de argint. În acest timp, aud vântul, văd noaptea. „Soarele nu-și iubește pământul așa cum vă iubesc eu pe dumneavoastră”, – aș vrea să-i zic Marinei, dar nu pot. Ea parcă se îndepărtează, se retrage. Spirala parcă se rupe și, stinsă, se lasă dusă de vânt. Ea parcă plutește pe o corabie. Văd catargul, vela dansează, frânghiile sunt întinse strună, aud din nou *grave*.

Maryna stă sub velă.

E „Argo”? – întreb eu.

„E o corabie veche zaporojeană”, – îmi răspunde ea.

„Corăbiile cazacilor nu aveau vele” – îi amintesc eu.

„De parcă asta-i velă?”

Eu mă uit mai bine și văd steagul galben-albastru. Ne îndepărtăm. Ne întâmpină Luca. El, aplecat, duce în spate un steag roșu. Steagul e, cumva, rotund ca o lună. Îmi vine în minte că am părăsit postul de veghe și că sunt un trădător. Mă cuprinde rușinea, neliniștea.

„Luca” – strig eu.

„Tss-s-s”, – mă ceartă Luca.

Traducere din limba ucraineană și note de **Mihaela HERBIL**

¹ Armata Albă sau Garda Albă, în opoziție cu Armata Roșie – forțe politice și militare din Rusia care se opuneau bolșevicilor după Revoluția din Octombrie.

² Fig. (Despre organizații politice) Ilegale.

Nicolae CORNESCIAN

Unde nu există cer

Chiar dacă suntem din acei ani ce nu se vor ține minte, trebuie să fim convingși că existăm. Tocmai în această depărtare, necesară uitării altui prezent. Posibil și nedorit. Tocmai aici, unde orizontul se revarsă peste acest pământ violet, ce n-a fost atins încă de nimeni.

Unde aerul încheagă în forme de umbre, pe când noi devenim străini și prea singuri în golul împrejmuیت de pământ înălțat pe câteva etaje, în acest întuneric golit de văzduhul nopții, în aceste ore în care pare că uneori uităm să respirăm și nu mai știm dacă încă mai suntem noi, cei care cred că totul ar fi trebuit să fie cu totul altfel. Ori poate că altcineva nu mai pricepe de ce totul e doar așa cum e acum: doar noi și senzația că începem, cu adevărat, să trăim doar din clipa întâlnirii noastre. Tocmai în această depărtare, necesară uitării altui prezent. În acest oraș, lipsit de orizonturi înspre care ar trebui să plecăm,

când va trebui să ne despărțim pentru totdeauna. Când nu va mai fi posibil tot ce dorim, căci nimic nu se va mai ține minte ca acum, când, depărtați de orice pământ, ne desprindem chiar și de propriile umbre, doar ca să putem locui în vidul dintre pereții acestui hotel mai mult de o viață.

Aprorieri fără margini

Dacă vei trece alături, se va estompa totul împrejur. Aerul dintre noi va pierde orice culoare, pe când lumina ne va undui privirile mult mai clare decât transparența adierilor calde. Și totuși, voi aștepta mai mult decât trebuie și nu voi înceta să cred că mă voi trezi în curând, chiar dacă timpul dintre ceasurile noastre, indicând mereu ore diferite, se va opri pentru totdeauna. Mai ales, în acea apropiere fără margini, unde ne vom întâlni doar ca să ne amintim că totul putea fi altfel dacă, trecând poate și de alte dăți alături, privirea ta ar fi umplut întunericul dinăuntru meu,

obligându-mă astfel să nu încetez să cred că ar fi trebuit să mă trezesc de îndată. Ca atunci când m-ai atins în treacăt, în sala cu oglinzi a hotelului închiriat pentru o vară întreagă, în acea apropiere fără margini, unde, amestecate, luminile reflectate scoteau la iveală nuanța comună a privirilor noastre. Albastre precum cerul din dosul sticlei. Acel cer ce era mult mai aproape de noi și de umbre desprinse de mari macule de întuneric, rămas din timpul nopții, decât orice altă părere. Cum era chiar și apa, văzută alături, marea de care îmi spuneai că aducea urme de pași din depărtările pline de transparențe unduitoare, de copaci și bărci arse. Tocmai de acolo unde, dacă vom trece alături, nu ne vom aminti apropierea fără margini din sala cu oglinzi a hotelului închiriat pentru o vară întreagă. Pentru că, de fiecare dată, totul va fi mereu altfel. Pentru că mai mereu vom simți totul ca și cum ar fi pentru prima dată.

Virgiliu RIȚCO și Ioan VINGA

EPOPEEA CAZACILOR TRANSDANUBIENI

(Dramă)

(Continuare din nr. 11)

7. Lupta cu nohail

Se crapă de ziuă. Ici-colo, oamenii se pregătesc pentru a-și continua drumul. Peste puțin timp, convoiul se pune în mișcare. Câmpul este verde și orizontul foarte îndepărtat. Din loc în loc, pâlcuri de copaci. Soarele ocrotește convoiul. Caii merg la pas.

În partea dreaptă, se profilează o mulțime de oameni, de care, de călăreți.
Ivan (se adresează lui Fedir): Fedir, ia vreo 20 de călăreți și să mergem să vedem cine sunt cei care trec în depărtare.

Se pornește un galop. Convoiul străin se vede din ce în ce mai bine. Se apropie. Sunt mulți oameni, legați între ei cu funii, care împing carele cu provizii.

Se aude o voce din mulțime:
Vocea: Salvați-ne, fraților, că ne-au jefuit și ne-au robit nohail...!!
Nohail se îndreaptă cu caii spre cazaci și începe o luptă crâncenă. Lovituri de săbii. Cad luptători răniți. Unii mor. Nechezat puternic de cai. Vacarm de luptă. Cazacii lui Ivan taie în stânga și-n dreapta. Câțiva nohai reușesc să scape.

Ivan: Opriți-vă, fraților! I-am terminat!
Se adresează, apoi, celor legați cu funii care împingeau carele:
Ivan: Voi cine sunteți?
O voce: Suntem din neamul moldovenilor de dincolo de Nistru.
Ivan: Și cum ați ajuns în situația asta?
O voce: Nohail vin des prin părțile noastre. Ne atacă. Ne ard satele. Ne iau cerealele pe care le avem ascunse prin gropi, de frica dușmanilor. Măcelăresc tot ce găsesc în cale. Pe bărbați îi iau robi, așa cum suntem noi acum.

Ivan (îi eliberează pe robii din funiile cu care erau legați, apoi li se adresează): Prindeți caii care au rămas de la nohai, înhămați-i la care și întoarceți-vă la casele voastre.

O voce: Vă mulțumim, vitejilor, că ne-ați eliberat! Cum putem să vă răsplătim pentru binele pe care ni l-ați făcut?

Ivan: Nu ne trebuie nimic. Mergeți sănătoși la casele vestre!
O voce: Voi din ce neam sunteți?
Ivan: Suntem cazaci ucraineni și am plecat în pibegie din cauza muscalilor.
O voce: Și unde vă îndreptați?
Ivan: Spre pământul turcului de dincolo de Dunăre.
O voce: Să vă ajute Dumnezeu să ajungeți cu bine acolo și să aveți parte de libertate!
Ivan: Și noi vă dorim să ajungeți cu bine pe pământul vostru și să trăiți în pace!
Cazacii se întorc și o iau pe urmele convoiului care înainta spre Kilia.

8. Trecerea Dunării la Kilia

Convoiul obosit de drum se îndreaptă spre zarea îndepărtată, unde se vede o fâșie argintată de apă, strălucind în soare. Un grup de călăreți, care fusese în recunoașterea locului, se întoarce, în galop, cu caii în spumă. Călăreții se opresc în fața mulțimii.

Un călăreț: Fraților, nu mai avem mult de mers. Vedeți, în zare, se vede brațul Dunării peste care va trebui să trecem.

Un glas din mulțime: Cum e drumul până acolo?
Un călăreț: Este drum drept de câmpie, cu multă iarbă și n-am văzut nimic care ne-ar putea împiedica să ajungem la Kilia.

Spre seară, când soarele stă să apună, întregul convoi se apropie de Dunăre.
Ivan: Fraților, aici vom poposi peste noapte, iar mâine dimineață vom începe să trecem Dunărea. Eu am să mă duc să cercetez locul de trecere și să stabilesc plata pe care le-o vom da barcagiilor și podarilor.

Ivan și zece călăreți merg să discute cu barcagiii care-i vor trece peste apă, pe pământul turcului. Pe malul Dunării, este aprins deja un foc. Ivan a ajuns.

Ivan: Bună seara, oameni buni, și bine v-am găsit la masă!
Un vâslaș: Bine ați venit, boieri dumneavoastră! Dar cu ce ocazie pe la noi?
Ivan: Noi suntem cazaci ucraineni și ne-am părăsit moșia din cauza muscalilor.
Un vâslaș: Am auzit de samavolniciile muscalilor. Pe unde calcă ei, rămâne prăpad.
Ivan: Noi ne-am născut liberi și nu vrem să fim robii nimănuui.
Un vâslaș: În Deltă, veți fi liberi. Noi am mai trecut mai multe grupuri de cazaci ucraineni, fugiți din cauza muscalilor.

Ivan: Cum s-au acomodat pe aceste locuri?
Un vâslaș: Cazacii sunt oameni gospodari. Sunt buni pescari și vânători. Aici au găsit, din belșug, și pește, și vânat. Mai au ei unele probleme cu cei veniți înaintea lor, cu necrasovții, dar, cu timpul, vor trebui să se îngăduie unii cu alții, că, slavă Domnului, pământ este destul pentru toată lumea.

Ivan: Noi am vrea să stabilim cum vom proceda să ne treceți dincolo de Dunăre.

Un vâslaș: Plata se face în funcție de numărul persoanelor, al cailor, al căruțelor și bagajelor. Noi avem oameni pricepuți, că din asta trăim. Avem bărci încăpătoare, pod plutitor pentru cai și căruțe. Așa că nu vă faceți probleme. Noi lucrăm cinstit.

Ivan: Aș vrea ca, dimineață, în zori, să începem trecerea.

Un vâslaș: Cum doriți, boieri dumneavoastră! Noi vom fi gata, îndată după cântatul cocoșilor. Văd că și noaptea aceasta este lună plină. Așa că vom începe trecerea cu noaptea în cap.

Ivan: Atunci, noi ne vom întoarce la ai noștri, și dimineață vom fi gata pentru trecere.
Un vâslaș: Luați câte un pește și o gură de vinars.
Ivan: O tărie nu vom refuza și vă mulțumim.
Un vâslaș: Ioane, adu țuică pentru călătorii aceștia trudiți de drum.
Ivan: Vă mulțumim de cinste și să ne vedem cu bine!
Un vâslaș: Noapte bună și să ne revedem sănătoși!
Călăreții se îndreaptă spre popasul lor. Noaptea stăpânește totul. Doar luna plină mai veghează peste lume.

Înainte de răsăritul soarelui, convoiul începe să se apropie de locul de trecere peste Dunăre. La mal, sunt ancorate mai multe bărci mari cu câte 5 vâslași pe o parte, 5 pe alta. Ceva mai în amonte, sunt ancorate 2 poduri plutitoare, cu balustrade pe cele două laturi mari ale dreptunghiului.

Oamenii încep să se urce în bărci. Pe podul plutitor, se află caii, carele, bagajele mari. Este mare gălăgie din toate părțile, pentru că lumea este agitată.

Un barcagiu: Oameni buni, nu vă aglomerați, că avem timp destul să treceți toți. Într-o barcă luăm câte 20 de persoane cu bagaje mici.

Oamenii se urcă în bărci, iar acestea încep să treacă Dunărea. La pod, este larmă, că aici sunt transportați caii, căruțele. Oamenii își țin caii de căpăstru și înaintează, cu prudență, pe pod.

Un podar: Să punem bagajele mari în față, apoi vom așeza căruțele, iar, după ele, caii.
Un cazac (se adresează celor cu cai): Dacă vedeți că se sperie calul, să-i puneți un sac în cap să nu mai vadă, apoi se va liniști.
Un podar: Să fiți atenți la balustrade! Era bine să fie lăsați copiii să treacă cu bărcile!
Un cazac (spre copii): Măi copii, stați cuminți! Nu vă jucați pe marginea podului, să nu alunecați în apă!

Desen de Mihai Timošenco

Un copil: Suntem foarte atenți.
Un podar (copiilor): Nu vă uitați că Dunărea e acum liniștită, ea este înșelătoare. Mereu își ia câte o victimă din cei care trec în stânga sau în dreapta.
Un copil: Noi suntem obișnuiți cu apa, nene, că am făcut de multe ori baie în Nipru, știm să înotăm, am pescuit din barcă...
Un podar: Totuși, eu vă spun să aveți grijă, să nu aduceți vreo durere părinților voștri!
Un cazac (către copii): Ar fi mai bine să veniți mai aproape de noi, să nu mai avem și grija voastră.
Un copil: Stați liniștiți că avem noi grijă să nu alunecăm în apă.
Copiii continuă să se joace la balustradă. Într-o clipă de neatenție, un copil alunecă sub pod.

Un copil: Ajutor! Vaniușa!!!
O voce de pe pod: Ce este? Ce s-a întâmplat?
Alt copil: Vaniușa a alunecat în apă!Ajutor!!!
O femeie (prinzându-se cu mâinile de cap): Vaniușa! Vaniușa, copilul meu, unde ești?
Lumea se agită:
– Ce este?
– Ce s-a întâmplat?
– Cine a căzut în apă?
Podul plutește liniștit, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Fiind în aval, a trecut un timp până să se îndepărteze de locul unde căzuse Vaniușa. Trei podari se aruncă în apele calme ale Dunării și înoată în căutarea copilului. După un timp, ies la mal, dar fără copil.
Un înotător: Ne pare foarte rău, dar nu am dat de trupul micuțului.
Alt înotător: Din această tragedie să tragă învățătură toți părinții, să aibă grijă sporită de copiii lor!

(Va urma)

(Continuare din nr. 15)

Dimineața am dormit până târziu, până ne-a trezit soneria de la ușă – Lida și Serhii au venit la Korosten probabil pentru cumpărături, iar Lida voia să controleze cum ne-am comportat în apartamentul ei. A cercetat cu atenție totul în jur, și-a reținut mai îndelung privirea pe patul încă nefăcut, iar când observă că sunt încălțată cu papucii ei noi, se strâmbă nemulțumită.

– Îmi cer scuze, pe ai mei i-am uitat, – am explicat, dar ea a tăcut.

Ne-am schimbat în grabă, ne-am luat rămas bun, refuzând invitația de a merge să luăm micul dejun la ei și am plecat spre sat.

Iată și intersecția până la care mă conducea el mereu. Ne-am oprit, iar el m-a rugat să coborâm din mașină; ne-am dus până în stația de autobuz. În jur, aproape că nu s-a schimbat nimic, doar stația a fost transformată în closet public și peste tot erau cioburi de sticle de bere – o trăsătură neplăcută a zilelor noastre. Și deși locul nu avea nimic romantic, el m-a fotografiat pe fondul vechii stații de autobuz și al celor trei mesteceni care creșteau alături.

Iată că drumul cotește spre sat, eu m-am emoționat, inima și-a înțepit bătaile... Am iubit-o foarte tare pe bunica, mama mamei. Ea era bună, înțeleaptă și, dintre toți nepoții, cel mai mult mă iubea pe mine. Am simțit asta. Poate pentru că ceilalți trei se aflau în aceeași localitate, iar eu eram departe și veneam rar. Și satul avea o aură aparte: aici, întotdeauna mirosea a iarbă, a lapte proaspăt muls și a miere, era înconjurat de crânguri de foioase și păduri de brad cu miros de străvechime, de numeroase lăcuțe și mlaștini, năpădite de stufăriș – toate păstrând un aer misterios.

Svitlana IEREMENKO

Casa nu e pentru mine

Iată, aici se adunau copiii din tot satul, jucam leapșa, de-a v-ați ascunse-lea, aprindeam focuri de tabără, iar aici fusese lunca cu iarbă succulentă, acum totul e năpădit de tufe și mărăcini. Din păcate, satul moare încet – au rămas doar bătrânii –, n-are cine să curețe lăstărișul, iar pădurea cucerește noi și noi suprafețe. Multe case ne priveau cu ferestre oarbe... Pe ulița buncii a rămas doar acordeonistul Mykola, olog din naștere.

Ne-a cuprins tristețea, de aceea am hotărât să nu zăbovim prea mult, cu toate acestea, am trecut pe la rudele lui Valeri și pe la mătușa mea. Toți s-au mirat de vizita noastră și nimeni n-a mai recunoscut în mine pe nepoata babei Kylyna. Am luat masa de prânz fiecare la rudele sale, după care am plecat la mama mea care locuia cu tatăl meu vitreg nu departe de Jytomyr. Mama știa că o să venim, așa că masa era pusă ca pentru oaspeți. Mama l-a îmbrățișat pe Kuzma ca pe o rudă apropiată. Ea îl știa pe Valerko de mic și-i compătimente pe el, pe sora și pe frații lui.

Am ridicat paharele. Iar Valeri spuse:

– Vă mulțumesc, Olena Andriivna, că ați crescut o fată atât de minunată, pe care o știu și am s-o iubesc toată viața.

Surpriza i-a lăsat pe toți cu gura căscată, după care mama a lăcrimat și-și tot ștergea ochii.

Iar soțul meu nu fusese în stare să rostească asemenea vorbe nici măcar la nuntă!

Când spălam vasele, mama s-a apropiat și m-a întrebat încet:

– Da' ce vrea el?

– Nu știu, mamă, dar probabil, dacă a venit de la mii de kilometri, sigur vrea ceva, – am râs eu.

A doua zi, eu plecam, iar el mai rămânea la Kiev. Ne aflam la gară și priveam cupolele aurite de la Sfinta Sofia și ale Lavrei Pecerska.

– Uită-te ce oraș minunat, – am spus eu. – Îți imaginezi ce plăcut e să locuiești în el?

Eu îndeplineam sarcina pe care mi-o dăduse Lida, dar și eu eram sincer convinsă de ceea ce spuneam.

– Mai ales cu femeia iubită, – a adăugat el și nu pentru mine.

Următoarea dată el a venit la Kiev peste câteva luni și a început construcția unei case în una dintre cele mai bune zone ale orașului. Valeri era un bărbat adevărat: era hotărât, avea voință, era energic și consecvent. Aveai impresia că nu există problemă pe care să n-o poată rezolva. O grămadă de tot felul de aprobări, obținerea cetățeniei ucrainene, terenul pentru construcție – toate acestea le-a rezolvat rapid, în liniște, gospodărește. Lucrările de construcție erau supravegheate de Serhii, bărbatul Lidei.

În următorul an, el a mai venit de două ori și s-a întâmplat de fiecare dată să am și eu treabă la Kiev. Prima dată, a fost vorba de o conferință pe probleme de cooperare între mediul de afaceri și autorități, iar a doua oară – contacte cu potențiali parteneri de afaceri. Mi-a adus flori, coniac și bomboane la Pușcea Vodyțea, unde aveau loc lucrările conferinței.

Stăteam în pat lipiți unul de altul și discutam liniștit.

– Dar tu ai să poți părăsi orașul în care locuiești, apartamentul și businessul, să-ți iei copiii și să vii la Kiev? – întrebă Valeri brusc, fără introducere.

– Nu știu, încă nu m-am gândit la asta...

– Oare nu înțelegi că această casă o construiesc pentru tine? – întrebă el cu o abia simțită ofensă sau poate doar mi s-a părut...

Dacă înțelegem? Sigur că înțelegem și trebuie spus că era foarte plăcut să fii conștient de acest lucru: pentru mine, un bărbat a venit la Kiev de la așa o depărtare și nu de la doi pași. Construiește pentru mine o casă, e gata să lase totul: casa ridicată acolo cu propriile mâini, o afacere de succes, relațiile, să-și lase până și copiii și să vină în Ucraina numai pentru mine. Asta mă încălzea, mă emoționa, mă făcea să cresc în propriii mei ochi, asta încețoșa mintea și te făcea să confunzi imaginarul cu realitatea.

Până acum noi n-am vorbit încă despre viața noastră în doi, el nu-mi făcuse înaintea vreo propunere, el pur și simplu acționa: construia pentru noi o casă. Și totul fusese normal până să fie pronunțată propunerea. Iar când, dintr-odată, propunerea a fost făcută, am înțeles cu deplină claritate că eu nu-l iubesc... Îl respect pe Valeri ca om, prețuiesc la el acele calități bărbătești adevărate, eu chiar îl admir (mi-a povestit cum i-a ars casa acolo, în Ural, și cu toate acestea, el a reconstruit-o!), mă simt bine cu el în pat, îmi place dragostea lui față de mine, dar nu-l iubesc!

Această descoperire m-a înspăimântat! Am sărit din pat, am fugit la baie și m-am înmuiat acolo. El a ciocănit la ușă, dar m-am prefăcut că nu aud. Am dat drumul la apă și am început să plâng: „Doamne, oare de ce îmi iese totul pe dos, de ce nu e totul ca la toți oamenii? De ce când s-a găsit bărbatul care mă iubește și mă respectă, care construiește casă pentru mine (ați întâlnit mulți bărbați ca el?), iar eu nu sunt în stare să-l iubesc?”.

N-am putut închide ochii toată noaptea: m-am tot gândit cum să-i vorbesc lui despre asta, fără să-l jignesc, să nu-i ucid încrederea în sentimentul pe care l-a purtat toată

viața ca pe o nestemată, ca pe un puiet de plantă exotice. Cum să-i spun, fără să-i trezesc ura față de mine? Oare va înțelege motivul întâlnirilor mele cu el? Cum să-i explic asta? Cum să-i explic bărbatului care te iubește că el a fost un psihoterapeut, un medic, duhovnic, prieten, dar nu iubit? Dimineața eram distrusă, obosită, mă durea capul, dar m-am căznit să mă scol, să fac un duș, să-mi aranjez părul. După cafeaua de dimineață, mi-am mai revenit. Am hotărât: trebuie să-i spun adevărul, ca nu cumva să se întâmple să...

El a venit cu vreo oră înainte de tren, m-a dus la gară. În compartimentul în care aveam locul încă nu era nimeni. M-am uitat în ochii lui; probabil în privirea mea se putea citi o imensă tristețe, poate și o vină, pentru că el se alarmă, mă privi cu neliște, întrebător, așteptând o explicație.

– Valeri, eu îți sunt foarte recunoscătoare... pentru sentimentele tale, pentru că m-ai găsit, pentru timpul romantic pe care l-am petrecut alături de tine, dar te rog să mă înțelegi. Tu ai iubit-o și ai ținut-o minte toată viața pe acea fetișcană cu cosițe, ai visat s-o reîntâlnești, dar eu?... Te rog să mă scuzi, dar eu nici nu-mi puteam aminti: oare cine e acest Valeri Ivanovyci Kuzmenko? Apoi tu ai venit și te-ai îndrăgostit nu de o imagine virtuală, ci de o femeie reală, adică de mine. Eu te respect sincer și mi-a făcut mare plăcere să fiu cu tine, tu m-ai redat mie însămi, mi-ai mărit autoaprecierea, m-ai scos dintr-o depresie cumplită, dar iartă-mă... Eu nu te iubesc. Acea casă nu e pentru mine...

El păli.

Umerii i-au căzut ca loviți de o bâtă. Pe față i se zbătea o uimire dezorientată. În acea clipă, s-a anunțat plecarea și el se grăbi să sară din vagon. Am privit pe geam. El mergea încet pe peron, exact în partea opusă locului unde lăsa mașina. M-a cuprins o nemărginită părere de rău de el și de mine.

...În seara următoare, mama mi-a spus la telefon:

– Tu nu înțelegi că nouăzeci la sută dintre femei ar fi tăcut din gură și ar fi acceptat propunerea?

– Nu, mamă, nu 90, ci 99, dar ce să-i faci dacă eu aparțin aceluia unu la sută?

...Peste un an, mi-a telefonat din nou, eu locuiam de-acum la Kiev, închiriasem un apartament într-un cartier de locuințe. M-a întrebat: „Poate te răzgândești?” și m-a invitat să vizitez casa care era gata de locuit, m-a invitat prietenește, așa, numai s-o văd. Dar am refuzat, mă temeam că o să intru în casă și o să rămân în ea.

(Sfârșit)

Traducere din limba ucraineană și note de **Corneliu IROD**

Orest MASYKEVYCI

DACĂ...

Dacă păsările nu mă vor găsi, ele, în genere, toate vor deveni cenușă și umbre-ntunecate, în nestinse speranțe și-n neclintita credință că-ntotdeauna învie adevărul pe pământ.

Vântul de martie
va topi iarna,
primăvara
se va ivi
în al ciresului viscol
și, odată cu păsările,
viața mea
va învia din cenușă.
Și bucuria în sufletul meu.
Dacă nu,
vom pieri –
și noi, și visurile
vom sângera toată viața...
Dacă da –
atunci păsările, eu și cenușa,
primăvara,
din dragoste,
vom renaște
de sus.

Ivan NEGRIUK

ȘTIU

Știu o țară,
unde cerbii
poartă luna-n coarne
printre lumânări de mesteceni,
unde răsuflarea râului
alungă singurătatea în codru.

Știu șoapta de basm a pășunii
și neclintirea Cetății,
din care uneori răzbate
prin glas de dangăt
un imn de pomenire.
Știu țințirumul eroilor,
cunoscuți și necunoscuți,
și o mamă cu nădejdi,
țesute-n pânza albă
nicipând terminată.
Știu un vișin
de sub care a plecat în galop
un cal fără călăreț în șa.

Știu un cântec de leagăn,
din care fericirea se prelinge
în somnul pruncilor,
știu plaiul,
unde soarele se naște
sub aripa fiecărui ogor.
Știu miriști,
pe care copilăria bălaie
își continuă joaca,
și mai știu că nimic pe lume
nu-i este inimii mai scump,
decât a patriei
glie.

Traducere din limba ucraineană
de **Corneliu IROD**